

Л.П. Сідельникова, О.С. Новосьолова

**ФІНАНСОВІ ДИСБАЛАНСИ
В ЕКОНОМІЦІ:
ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ
ТА МЕХАНІЗМИ КОРЕКЦІЇ**

Монографія

Херсон
ОЛДІ-ПЛЮС
2018

УДК (336.7+336.27):330.342
С34

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Херсонського національного технічного університету
(протокол № 1 від 29.08.2018 р.)*

Автори:

Сідельникова Лариса Петрівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Херсонського національного технічного університету.

Новосьолова Олена Сергіївна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Херсонського національного технічного університету.

Рецензенти:

Дем'янишин Василь Григорович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів імені С.І. Юрія Тернопільського національного економічного університету.

Кужелєв Михайло Олександрович – доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Національного університету державної фіскальної служби України.

Мельник Віктор Миколайович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Сідельникова Л.П.

С34 Фінансові дисбаланси в економіці: особливості ідентифікації та механізми корекції: монографія / Л.П. Сідельникова, О.С. Новосьолова. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. – 232 с.

ISBN 978-966-289-269-7

У монографії досліджено теоретико-методичні основи виникнення, поширення, ідентифікації та корекції фінансових дисбалансів. Обґрунтовано зв'язок фінансових дисбалансів з іншими станами фінансової системи. На основі узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду виокремлено основні індикатори для оцінювання фінансових дисбалансів. Наведено першочергові напрями розбудови та основні елементи системи регулювання фінансових дисбалансів в Україні, заснованої на ефективному поєднанні інструментів макроекономічної, макро- та мікропруденційної політики.

Видання рекомендоване для фахівців з фінансів, банківської справи, науковців, викладачів, аспірантів, студентів економічних спеціальностей.

УДК (336.7+336.27):330.342

ISBN 978-966-289-269-7

© Л.П. Сідельникова, О.С. Новосьолова, 2018

ЗМІСТ

Вступ	6
Розділ 1.	
Теоретико-методичні засади формування та ідентифікації фінансових дисбалансів в економічній системі держави	9
1.1. Економічна система держави та чинники її розвитку	9
1.2. Концептуалізація фінансових дисбалансів в економічній системі держави	22
1.3. Науково-методичні засади ідентифікації та оцінки фінансових дисбалансів	47
Розділ 2.	
Діагностика фінансових дисбалансів в Україні	63
2.1. Моніторинг збалансованості потоків фінансових ресурсів держави	63
2.2. Аналіз індикаторів цінових дисбалансів	81
2.3. Оцінка боргових дисбалансів інституційних секторів економіки України	102
Розділ 3.	
Вектори вдосконалення ідентифікації та регулювання фінансових дисбалансів	125
3.1. Формалізація взаємозв'язку індикаторів фінансових дисбалансів у вітчизняній та зарубіжній практиці	125
3.2. Удосконалення науково-методичних підходів до оцінки фінансових дисбалансів в Україні	159
3.3. Перспективні напрями розбудови системи регулювання фінансових дисбалансів в українських реаліях	177
Висновки	201
Список використаних джерел	206
Додатки	220

ВСТУП

Інституціональна структура та закономірності функціонування фінансових систем за останні десятиріччя зазнали кардинальних змін, адже прогрес у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, дерегуляція економічних процесів, лібералізація руху капіталу, інтеграційні та глобалізаційні процеси сприяли швидкому розвитку фінансових ринків. Поява нових фінансових інструментів, пришвидшення здійснення фінансових операцій дозволили стрімко збільшити обсяги транскордонних потоків капіталу та більш ефективно розподіляти фінансові ресурси. І хоча такі зміни варто оцінювати переважно позитивно, разом з тим, вони супроводжуються перманентною фінансовою нестабільністю, причиною якої є порушення балансу економічної системи. Водночас, українська практика не має достатнього інструментарію щодо виявлення та запобігання фінансовим дисбалансам, що підсилюють вразливість економічної системи та призводять до спадних тенденцій у національній економіці.

У зв'язку з цим, підвищується актуальність розроблення та запровадження методики, яка б дозволила своєчасно ідентифікувати фінансові дисбаланси як каталізатори фінансової нестабільності та реагувати на них для мінімізації їхнього впливу на економіку загалом. Отже, визначення векторів розбудови системи регулювання фінансових дисбалансів в Україні є нагальною потребою сучасної фінансової науки і практики.

Серед зарубіжних вчених питання фінансових дисбалансів досліджували Б. Бернанке, К. Боріо, А. Грінспен, Е. Доллан, Дж. Кан, К. Кейс, П. Кругман, Т. Левітт, Ф. Лоу, Х. Мінські, Дж. Сакс, Дж. Сігел, Дж. Стігліц, У. Уайт, Р. Шиллер, Г. Шиназі та ін.

У вітчизняній літературі проблематику фінансової незбалансованості економічної системи висвітлили О. Амоша, В. Андрущенко, О. Барановський, Т. Богдан, Т. Васильєва, В. Геєць, В. Дем'янишин, О. Десятнюк, О. Дзюблюк, І. Івасів, О. Кириленко, С. Козьменко, В. Козюк, М. Корнєєв, Н. Кравчук, А. Крисоватий, М. Крупка, І. Луніна, І. Лютий, О. Луняков, М. Макаренко, П. Нікіфоров, В. Опарін, О. Прімерова, І. Рекуненко, Т. Савченко, О. Сніжко, В. Федосов, І. Чугунов, І. Школьник, С. Юрій та ін.

Проте, праці цих вчених присвячені переважно теоретичному обґрунтуванню причин та наслідків фінансових дисбалансів. Водночас, наявність дискусійних аспектів щодо вирішення проблем у сфері формування та ідентифікації фінансових дисбалансів зумовлює необхідність розроблення системного підходу до розв'язання суперечностей щодо визначення природи їх виникнення та причинно-наслідкових зв'язків із загальними параметрами макроекономічної динаміки, удосконалення аналітичного інструментарію їх поелементного та інтегрального оцінювання, застосування монетарного, фіскального та макропруденційного інструментарію регулювання фінансових дисбалансів.

Фінансові дисбаланси є, свого роду, драйверами переходу до фінансової нестабільності. Ідентифікація та кількісна оцінка фінансових дисбалансів і пов'язаних з ними шоків є досить складним завданням, особливо з точки зору завчасного їх виявлення. Своєчасна ідентифікація та ефективне регулювання накопичених фінансових дисбалансів, що продукують вразливість фінансової системи та призводять до спадних економічних тенденцій, сприятиме підтримці макроекономічної стабільності, зростанню добробуту населення та зміцненню конкурентоспроможності національної економіки. Зазначене актуалізує завдання вироблення якісно нових підходів до ідентифікації та оцінки фінансових дисбалансів в економіці, а також практичних рекомендацій щодо їх регулювання в Україні.

Крім того, важливим завданням сучасної науки і практики є досягнення фінансової стабілізації та підтримка економічного розвитку України, що вимагає ефективних заходів щодо зниження потенційних та наявних ризиків для вітчизняної економіки.

У даному монографічному дослідженні поглиблено теоретичні засади формування фінансових дисбалансів в економічній системі держави, обґрунтовано методичні підходи до їх ідентифікації та діагностики, розроблено практичні рекомендації щодо розбудови системи їх регулювання в Україні.

Автори сподіваються, що монографія зацікавить науковців, які займаються проблематикою забезпечення фінансової стабільності економічних систем, а також буде корисною широкому колу викладачів, фахівців-практиків, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

Колектив авторів висловлює щирі вдячність рецензентам: д.е.н., професору **Дем'янишину Василю Григоровичу**; д.е.н., професору **Кужелеву Михайлу Олександровичу**; д.е.н., професору **Мельнику Віктору Миколайовичу** за кваліфікований та неупереджений аналіз роботи, висловлені зауваження і наукові рекомендації, що дали можливість підвищити рівень проведеного дослідження.